

[Miljøministeren]

ket arbejder koncentreret med nedskæring af disse midlers brug, og at man dér vil investere et betydeligt beløb, så synes jeg, det er et positivt tiltag, et vældig godt initiativ, som gør, at vores beløb kommer til at stå i et helt andet relief, for netop vores beløb skulle jo bl.a. gå til uddannelse af landmændene, så de kunne forvalte disse ting på rette vis. Det er på den baggrund, jeg synes, det må være rimeligt, at vi ikke overlapper dette arbejde. Hvordan landbruget ellers forhandler med deres forskellige foreninger, konstruktioner el.lign. er noget, vi ikke skal blande os i.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Det står nu stjerneklart for mig, hvordan det hænger sammen. Jeg skal sige, at den konstruktion kan vi ikke medvirke til, og vi vil gøre, hvad vi kan i udvalget for at få belyst de fulde konsekvenser af denne konstruktion.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg forslår, at lovforslaget henvises til miljø- og planlægningsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er ikke mere på dagsordenen.

I skrivelse af d.d. meddeler socialministeren, at hun ønsker i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 4, at give Folketinget en skriftlig

Redegørelse om ældrepolitikken.

(Redegørelse nr. R 3).

Eksemplarer vil blive omdelt, og redegørelsen vil blive optaget i Folketingstidende.

Jeg foreslår, at forhandlingen om denne redegørelse finder sted tirsdag den 2. decem-

ber 1986. Hvis ingen gør indsigelse, vil jeg betragte dette forslag som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Skriftlig redegørelse:

Socialministeren (Mimi Stilling Jakobsen):

Socialministerens redegørelse af 30/10 86 om ældrepolitikken.

(Redegørelse nr. 3).

Der er tradition for, at de store linier på det sociale område tegnes med tilslutning fra et bredt spektrum af de politiske partier. Jeg håber, at denne tradition kan fortsætte, når jeg om kort tid fremsætter lovforslag om forbedrede regler.

Med denne redegørelse lægger jeg op til, at der allerede nu tages hul på debatten om initiativerne på ældreområdet.

Ældrekommissionen udstak fra 1980 til 1982 kursen for en sammenhængende ældrepolitik, vel vidende at en sådan ikke skabes på én gang. Jeg er glad for at kunne konstatere, at visse dele af forslagene allerede er gennemført af denne regering. Lad mig nævne førtidspensionsreformen, samordningsreglerne for tjenestemandspensionister og gennemførelsen af delpensionsordningen. Delpensionen var jo et ganske væsentligt element i kommissionens sammenhængende ældrepolitik. Jeg vil kalde ordningen den største socialpolitiske reform i adskillige år.

Regeringen vil fortsætte denne aktive linie på ældreområdet. Vi vil derfor nu fremlægge en såkaldt »ældrepakke«, der skitserer de meget betydelige forbedringer for de ældre, der senere udmøntes i lovforslag. Vi sætter ind på flere fronter på én gang, ja, faktisk på hele ældrepolitikens område: de samlede økonomiske, fysiske og sociale rammer for de ældres tilværelse.

Hvem er det så, vi skal lave ældrepolitik for?

Jo, det har betydning for en masse mennesker – i dag tæt ved 1 mill. – der stort set kun har én ting til fælles, nemlig at de har nået en vis alder. Aldersmæssigt spænder gruppen vidt, fra omkring 60 år til mennesker op i 90'erne. De ældres interesser, holdninger og behov er lige så varierede.

Statistikken fortæller os, at vi bliver flere og flere gamle, og at vi inden for en oversku-

[Socialministeren]

elig tid har en meget stor gruppe af ældre over 80 år. Det er altså især gruppen af de meget gamle, der vokser.

Andre steder læser vi – og mange af os oplever det da heldigvis også personligt – at det billede, vi hidtil har haft af de ældre som skrøbelige væsner, der er sat uden for samfundslivet, ikke passer. De kommende generationer af gamle vil helt sikkert som en naturlig ting fortsætte et udadvendt og aktivt liv langt hen i pensionisttilværelsen.

Den ældrepolitik, vi skal tilrettelægge, skal derfor både tage højde for, at de allerfleste ældre både kan og vil leve en tilværelse på egne præmisser, og for et stigende antal meget gamle, der har brug for støtte og pleje i varierende omfang.

På det økonomiske område vil jeg tage hul på løsningen af det såkaldte samspilsproblem. Der vil blive fremsat forslag, der sikrer bedre fysiske rammer for de ældre, og pakken vil indeholde bud på en bedre tilrettelæggelse af de nødvendige servicefunktioner, der er med til at forme den sociale del af pensionisternes tilværelse.

Forslagene er udarbejdet ud fra en målsætning om, at vi skal udnytte de positive ressourcer i begyndelsen af alderdommen og dermed udskyde de negative sider ved at blive gammel. Vi har nok hidtil i for høj grad koncentreret os om det, de ældre ikke kan, og derpå om at lappe skaderne i den sidste del af alderdommen.

Det er naturligvis til gavn for brugerne af systemerne, men det sikrer også, at man opnår den største nyttevirksomhed af de anvendte midler.

Det sidste synes jeg er helt legitimt, og jeg er overbevist om, at kvaliteten også bliver bedre.

Men først til pensionisternes økonomiske vilkår.

Det har i flere år været erkendt, at pensionisternes såkaldte samspilsproblem er stort, urimeligt og uheldigt. Jeg vil ikke lade det blive ved programerklæringer om, at der engang med tiden skal gøres noget. Der skal gøres noget ved det nu.

Samspilsproblemet har for det første sammenhæng med, at der skal betales almindelig indkomstskat af ekstraintægter. Dernæst medfører ekstraintægterne, at nogle eller alle elementer i den sociale pension bliver

reduceret eller bortfalder, ligesom betalingen for serviceydelser som hjemmehjælp stiger.

Disse reguleringer kan alt i alt medføre, at den samlede disponible indtægt falder, eller at ekstraintægten giver en meget minimal forøgelse af den disponible indtægt i forhold til den pensionist, der ikke har indtægter ved siden af den sociale pension. Problemet er naturligvis størst for den pensionist, der i princippet er berettiget til flere supplerende ydelser.

Der har for så vidt været bred enighed om, at det ikke er rimeligt, at pensionister, der har ekstraintægter, i realiteten får en meget beskedent gevinst af disse supplerende indtægter. Samspilsproblemet har derfor også været endevendt i diverse rapporter og betænkninger i de sidste 10–15 år.

Ældrekommissionen foreslog at indføre en ældreydelse. Ydelsen skulle omfatte de faste tillæg til pensionen, boligydelse og hjemmehjælp. Disse ydelser, der aftrappes ved stigende indtægter, skulle samles i én indkomstaftrappet ydelse. Formålet hermed skulle således være at løse det samspilsproblem, der opstår, når flere indkomstafhængige ydelser spiller sammen.

Også efter afslutningen af ældrekommissionens arbejde har samspilsproblemet været bearbejdet, senest i pensionsudvalgets betænkning fra november 1984. Udvalget stillede 2 forslag, der skulle afhjælpe problemerne.

Begge forslag forudsatte, at forskellige indkomstafhængige ydelser skal aftrappes i forlængelse af hinanden. De var udarbejdet ud fra den målsætning, at en ekstraintægt ikke måtte bevirke, at den pågældende i realiteten ville blive dårligere stillet.

Siden afgivelsen af pensionsudvalgets betænkning har Socialministeriet arbejdet videre med at finde den rette løsning på samspilsproblemet. Som det formentlig er bekendt, er det intet problem teknisk set at undgå samspilsproblemer. Det er et spørgsmål om at ville afsætte tilstrækkelige midler til formålet. Jeg har denne vilje, fordi vi simpelt hen ikke kan være andet bekendt.

Men at finde den rigtige afbalancerede løsning på pensionisternes samspilsproblem er ikke nogen let opgave. Alle ydelser til pensionister kunne selvfølgelig gøres uafhængige af indkomsten. Dette giver imidlertid

[Socialministeren]

fordelingsmæssige problemer og vil medføre endog meget store merudgifter.

Regeringen har imidlertid fundet, at vanskelighederne nu måtte overvindes. Problemet kan ikke længere udskydes.

Bortset fra, at forholdene er urimelige og uforståelige for de nuværende pensionister, der har lagt penge til side til at forsøde pensionisttilværelsen med, finder regeringen det også væsentligt, at det gøres attraktivt for de kommende pensionister at spare op.

Det er klart, at regeringen på baggrund af landets nuværende økonomiske problemer bl.a. som følge af en for stor forbrugsimport lægger betydelig vægt på, at pengene i stedet anvendes til noget andet, den langsigtede pensionsopsparring.

For mig er det også vigtigt, at pensionsopsparringen samtidig kan medvirke til at udjævne de meget store uligheder, som det er blevet påpeget ellers ville kunne forudses imellem de fremtidige pensionister – og vel at mærke inden for en overskuelig årrække.

Det er også en af grundene til, at regeringen har fremskyndet overvejelserne om at finde en løsning på samspilsproblemerne, som ingen af de tidligere regeringer har formået at løse.

Jeg vil gerne fremhæve nogle elementer i det endelige løsningsforslag:

Det kommende forslag skal selvfølgelig sigte mod at afhjælpe samspilsproblemerne for alle berørte pensionister, både førtids- og folkepensionister samt såvel de nuværende som de kommende pensionister, der har supplerende pensionsordninger. Da opsparringen kan ske på mange ligeværdige måder, vil der i forslaget være taget hensyn til alle indtægtsarter.

Hovedprincippet i forslaget vil være, at de forskellige indkomstafhængige elementer i den sociale pension skal aftrappes i forlængelse af hinanden.

De personlige tillæg skal ikke – som det i vidt omfang er tilfældet i dag – bortfalde på en gang. Jeg forestiller mig, at der f.eks. ydes fuldt tillæg op til en ekstraintægt på omkring 10.000 kr. for en enlig pensionist. Tillægget aftrappes så i et interval måske op til ca. 40.000 kr.

Derefter aftrappes pensionstillægget.

For førtidspensionister og 67-69-årige vil der derefter ligesom i dag kunne blive tale om aftrapning af grundbeløbet.

Det sikres med denne aftrapningsordning, at ydelserne ikke bliver aftrappet samtidig, ligesom indførelse af nye beregningsregler for personlige tillæg sikrer, at denne ydelse ikke længere helt bortfalder ved en mindre indkomstfremgang.

Ved udarbejdelsen af forslaget vil der naturligvis blive taget hensyn til, at de pensionister, der har få eller ikke har ekstraintægter, ikke vil blive dårligere stillet end hidtil.

Jeg mener, det er meget vigtigt, at de personlige tillæg indgår i en løsning. Det er især de situationer, hvor tilskud til medicin, tandpleje, fodpleje, TV-licens og meget mere er bortfaldet på en gang ved en ganske lille ekstraintkomst, der har virket helt uforståelige.

Et særligt personligt tillæg, varmhjælpen, har været et tilbagevendende problem. Også dette må indgå i løsningsmodellen og have første prioritet, dvs. sættes i værk som første fase i en nyordning. Da der er tale om personlige tillæg, vil dette område også blive omfattet af de nye beregningsregler. Herudover er det min hensigt at foreslå, at der skal udarbejdes bindende regler for tildeling af varmhjælp. Kun herigennem kan det sikres, at de pensionister, der reelt har behov for denne hjælp, også får det, og det er for mig magtpåliggende at sikre pensionisternes rettigheder på dette område.

Det skal endelig nævnes, at afhjælpning af samspilsproblemerne også medfører, at der skal ske ændringer på andre lovområder.

Det gælder f.eks. betalingen for serviceydelser efter bistandslovens bestemmelser. Der sigtes her mod en betaling, der er mindre end i dag, og som ikke optrappes ved stigende indtægter.

Der må også ske ændringer i loven om individuel boligstøtte for så vidt angår egenbetaling samt nedsættelse af aftrapningsprocenten for boligydelse.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at vi her taler om ændringer, der ikke kan gennemføres, uden at der afsættes meget betydelige midler til dette formål. Det er vi indstillet på, men så længe forslagene ikke er endeligt udformede, kan der naturligvis heller ikke sættes beløb på. Jeg kan dog ikke forestille mig, at et resultat, der virkelig betyder noget, kan nås for mindre end 1½-2 mia. kr. om året. Jeg mener, vi skal være villige til at ofre disse mange penge, men det må så nok også

[Socialministeren]

betyde, at ordningen må indføres over nogle år med start den 1. januar 1988.

Jeg må her erindre om, at regeringen allerede i 1984 indgik aftale med Det Radikale Venstre om, at der skulle afsættes midler til pensionsområdet. De første led i denne aftale, som var delpensionen og forbedrede samordningsregler for tjenestemænd, er som tidligere nævnt allerede gennemført. Løsningen af samspilsproblemerne er sidste led i aftalen mellem regeringen og Det Radikale Venstre.

Jeg nævnte, at vi ville se på boligydelsen i samspilssammenhæng. Men boligen er for de ældre jo langt mere end den pris, det koster at bo. For mange gælder nok, at det mest stabile element i ældres tilværelse er deres bolig. De allerfleste bor som pensionister i en bolig, de har haft i mange år. Det er der mange grunde til. Man føler en stærk tilknytning til selve boligen og til området, og det er vanskeligt og ofte dyrt at finde en anden. Men ofte er boligen ikke særlig velegnet for den ældre, fordi den mangler faciliteter eller er for stor. En velegnet bolig betyder, at den ældre får mindre brug for bistand fra andre i dagligdagen, at det varer længere, før alderdommens skavanker mærkes.

Men der er i dag mangel på velegnede ældreboliger, og det er uacceptabelt for regeringen.

Boligministeren vil derfor snarest fremsætte et forslag til lov om boliger for ældre og personer med handicap.

Hovedintentionerne i forslaget er at give kommunerne, som kender forholdene lokalt, ret til at beslutte, hvor mange ældreboliger der skal opføres, og hvordan de skal indrettes. Forslagene vil indeholde ens finansieringsregler for såvel nybyggeri af ældreboliger som om- og tilbygning af allerede eksisterende bygninger til ældreboliger.

Kommunernes større selvbestemmelse på området ledsages naturligvis af et større økonomisk ansvar.

Men statens økonomiske engagement vil dog være øget i forhold til det i foråret her i Folketinget drøftede forslag.

Boligministerens forslag vil komme til at betyde, at alle ældreboliger fremover vil blive bygget som selvstændige boliger. Der vil stort set ikke blive bygget flere plejehjem af den type, vi hidtil har kendt.

Jeg vil også lave om på den måde, man hjælper de ældre på. Den nødvendige bi-

stand skal i fremtiden ydes som en individuel service i den ældres egen bolig og ikke i det mere institutionsprægede regi, der i dag er det almindelige. Kommunerne vil i fremtiden nok vælge at bygge ældreboligerne op omkring et center med de nødvendige servicefunktioner.

Bistanden ydes i form af hjemmehjælp og hjemmesygepleje, og den ældre vil være tilsluttet et døgnberedskab. Det er vigtigt for mig, at de ældre kan være trygge under de nye boligformer.

Da pensionisten bor i egen bolig, modtager han pension efter de almindelige regler og skal for fremtiden betale for boligen og servicefunktionerne efter den model, der vil blive lagt frem i forbindelse med løsning af samspilsproblemet.

Denne udvikling, hvor udbuddet af andre former for ældreegnede boliger end plejehjem forøges, og hvor flere kommuner gennemfører døgnberedskab, så personer med betydeligt plejehjemsbehov kan blive i egen bolig, hjælper på nogle problemer, som jeg er meget opmærksom på.

Det drejer sig om de ældres mulighed for at få en plejehjemsplads uden for opholdskommunen, f.eks. hvor børnene bor, adskillelse af ægtefæller ved den enes optagelse i plejehjem og urimeligt lange sygehusophold på grund af manglende plejehjemspladser.

Socialministeriet overvejer fortsat, hvordan sådanne problemer afbødes til kommunernes, statens og ikke mindst de ældres tilfredshed.

Det ligger mig meget på sinde, at de ældre, der bor på de traditionelle plejehjem, også får glæde af regeringens nye initiativer på ældreområdet. Det får de bl.a. ved, at de nu i langt højere grad skal kunne vælge – og fravælge – plejehjemets ydelser.

Dette kunne ske ved, at pensionen udbetales til alle pensionister uanset boligform. Der sker således en harmonisering af betalingsreglerne for ældre i egen bolig og de ældre i plejehjem.

En så radikal ændring er det ikke rimeligt at gennemføre med et slag. Der vil imidlertid blive foreslået en ændring af bistandsloven, der fra 1. januar 1989 gør det muligt for kommunalbestyrelserne at træffe beslutning om, plejehjem for plejehjem, at indføre en ordning med pensionsudbetaling til alle hjemmets beboere. Samtidig skal pensioni-

[Socialministeren]

sten så betale efter de regler for bolig, hjemmehjælp, tilslutning til døgnpleje, madordning m.v., der gælder for pensionister i eget hjem.

Kommunalbestyrelsen kan beslutte, i hvilket omfang der skal være mulighed for fravalg af de enkelte ydelser, der indgår i plejehjemsopholdet.

Den nye betalingsordning skal dog ikke trækkes ned over hovedet på plejehjemsbeboerne.

Hvis nogen ønsker at fortsætte med det gældende system, hvor pensionen anvendes til betaling, mens pensionisten får udbetalt et lomme pengebeløb, er det også muligt.

For plejehjemsbeboere med meget beskedne indtægter ved siden af pensionen vil en omlægning betyde, at de får helt op til det dobbelte beløb til fri rådighed.

Reglerne om ændring af plejehjemsbetalingen skal optages til revision efter 2 års forløb med henblik på en generel omlægning.

Det er kommunerne, der skal udfylde de rammer, vi herinde giver, også på ældreområdet. Det er deres indsats, der er afgørende for, om de nye holdninger trænger igennem. Jeg ved, at nogle kommuner er langt fremme med at realisere plejecentertanken.

Der opføres selvstændige ældreboliger omkring et servicecenter beregnet til ældre, der ellers kunne kvalificere sig til at blive visiteret til et plejehjem. Beboerne kan nu selv bestemme over deres tilværelse. Der er ingen stive regler om, hvornår de skal stå op, eller hvornår de skal spise, for maden kan de enten selv lave eller spise i centerets cafeteria. Cafeteriet bliver flittigt brugt af områdets øvrige pensionister, der også kommer i servicecenteret for at deltage i undervisning og lignende. Centeret er åbent for foreninger med medlemmer i alle aldersgrupper. Kom-

munen har været opmærksom på, at sloganet »Ældre længst muligt i eget hjem« kun har mening, når hjemmet og omgivelserne er ældrevenlige i bred forstand.

Kernepunktet i al ældrepolitik må nemlig være, at den indrettes efter de ældres behov.

Det betyder, at vi ikke alene skal være opmærksom på brugerens rolle som ældre, men nok så meget som en person med individuelle ønsker og interesser. Pensioneringen åbner jo mange nye muligheder – vi må huske på, at man udmærket kan tilbringe 25 år som pensionist. Udnyttelsen af mulighederne stiller dog store krav til tilpasningsevnen, og den aftager som regel med alderen.

Ældrepolitikken må derfor tilrettelægges således, at den tager højde for både de pensionister, som trækker i joggingtøjet, og for dem, som skal plejes og passes.

Det er den store udfordring for os. Regeringen er indstillet på handling, det er ikke længere godt nok med løfter for fremtiden.

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 4. november 1986 kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Angående Folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge skal jeg henvise til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 18.05